

НАПРЯМ «МУЗЕЄЗНАВСТВО. ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО»
Розділ I. МУЗЕЄЗНАВСТВО. ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО

Part I. MUSEUM STUDIES. MONUMENT STUDIES

УДК 069.1:[378:37

**МУЗЕЙ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ:
ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОФІЛЮВАННЯ**

Тетяна КАРОЄВА – доктор історичних наук, професор кафедри культури,
методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін,
Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, Вінниця
<https://orcid.org/0000-0001-5012-9513>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.1004>
urasim@i.ua

Розглянуто специфіку функціонування музейних закладів у системі вищої педагогічної освіти для дорослих (інститутах післядипломної педагогічної освіти). З'ясовано, що втрачається значущість науково-дослідного та навчального призначення таких закладів, оскільки здобувачі вищої освіти-дорослі намагаються підвищувати свою кваліфікацію переважно за предметними компетенціями, відповідно інформаційний потенціал цих підрозділів використовують частіше в прикладному контексті, а навчальна компонента, притаманна педагогічним музеям, узагалі не в пріоритеті для дорослих. Натомість зростає значущість музеїв як представницьких підрозділів, здатних репрезентувати минуле та сьогодення освітнього закладу та освітянського середовища. Відповідно, в залежності від місії та візії музею можливе його формування як або педагогічного, або історичного.

Key words: музей, профіль музею, суспільне призначення музею, заклад вищої освіти, освіта для дорослих.

Постановка проблеми. Тривалий час університетські музеї вважалися потужними науковими та освітніми закладами, проте за радянської доби вони значно втратили в своєму статусі. Від обов'язкового елементу навчального та дослідницького процесу вони перетворилися на інституції на громадських засадах, які можна ліквідувати у будь-який час. У сучасній Україні значна частина музеїв вищої школи не зареєстрована офіційно і взагалі не має жодного статусу. Ці заклади доволі часто залишаються поза світом музеїв, оскільки не працюють як загальнодоступні публічні інституції і, водночас, вони не є рівноправними партнерами в освітньому просторі, оскільки розглядаються як допоміжні підрозділи. Значною мірою вони залежать від ставлення ректорату до їхньої діяльності. На жаль, нормативно їхній статус також невизначений, оскільки міністерське «Положення про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України» (2014 р.) не охоплює цю групу музеїв, а отже її регламентують лише загальні закони України «Про вищу освіту» (2014 р.) та «Про музеї та музейну справу» (1995 р.).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вітчизняні науковці також мало приділяють уваги таким музеям. Їх, як правило, розглядають у контексті музейної педагогіки, іноді як громадські музеї, і ще рідше як наукові бази досліджень. Не рідкість, коли учені-педагоги, досліджуючи фахові проблеми, осмислюють музеологічні проблеми у контексті свого предметного поля. Як наслідок, виникають ідеї про об'єднання всіх музеїв вищої школи в окрему категорію «музеїв педагогічного профілю», в якому виокремлюють три групи музеїв (за змістом музейних фондів): педагогічні музеї, музеї системи освіти та музеї різних профілів (історичні, етнографічні, природничі, технічні) [8]. Але ж таке формулювання вже містить протиріччя, оскільки автори намагаються об'єднати в таке словосполучення, власне, галузеві музеї – педагогічні, а також музеї інших профілів – історичні, літературні, природничі тощо. Загальний досвід функціонування музейних закладів у вітчизняній системі вищої освіти проаналізований І. Медведєвою [4], С. Муравською [6]. Нині набирає обертів обговорення ролі університетських музеїв у професійній освіті [10], збереженні культурної спадщини в умовах війни [3].

У світовій традиції прийнято розглядати музейні заклади вищої школи як університетські музеї, специфічну групу зі своїми інформаційно-просвітницькими, дослідницькими та навчальними завданнями. Науковці вважають, що ці заклади з 1980-х рр. перебувають у кризі, і бачать розв'язання проблем [11; 12]: 1) у зміцненні традиційних зв'язків університетських музеїв із відповідними науками та використанні їхніх колекцій переважно для дослідницьких і навчальних цілей; 2) в розширенні ролі, яку музеї можуть відігравати поза межами університетів, зокрема серед широкої аудиторії в громадах розташування навчальних закладів [13].

В Україні система вищої освіти, крім університетів, передбачає й інші види закладів. Серед них є інститути післядипломної педагогічної освіти, які надають освітні послуги педагогічним працівникам, тобто дорослим людям, фахівцям зі своїми професійними запитами та уявленнями. Музеї при таких закладах, на відміну від університетів, обслуговують аудиторію вже сформованих фахівців, тому комплекс форм музейної роботи тут інший. Треба ще зауважити, що нині ці інститути знаходяться у комунальній власності і не підпорядковуються безпосередньо Міністерству освіти і науки України, тому більш автономні і можуть бути вільнішими в своїх діях. Отже, музеї інститутів післядипломної педагогічної освіти можуть бути вільнішими щодо визначення свого суспільного призначення та профілювання.

Мета публікації на прикладі Вінницької академії безперервної освіти (ВАБО), колишнього Вінницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, розглянути специфіку суспільного призначення та профілювання музею, який нею створений.

Виклад основного матеріалу. На перший погляд, музеї при інститутах післядипломної педагогічної освіти, які традиційно обслуговують освітян, мають бути зорієнтованими на них. Вітчизняний музезнавчий підхід до визначення профілю музею передбачає врахування складу музейного зібрання, принципи музейного комплектування музейних фондів, тематику експозиційної та культурно-освітньої роботи [9]. Можна очікувати, що музеї при інститутах розбудовуються навколо педагогічних проблем, тому їх можна віднести до галузевих, у такому випадку педагогічного профілю.

Вони, з одного боку, відповідають функціям типових музеїв будь-якого профілю, а з іншого, мають впливати на профільну групу суспільства (освітян) і робити свій внесок у розвиток педагогічної культури у загальному та індивідуальному вимірах. Тобто вони, крім таких традиційних соціальних функцій як документування навколишнього середовища, освітньої, виховної, дозвільової, ще й виконують популяризаційну, профорієнтаційну та функцію підвищення кваліфікації. Функція популяризації передбачає популяризацію педагогічного досвіду, професійного доробку вчителів, інноваційних форм і методів навчально-виховної роботи; профорієнтація уособлює створення позитивного образу педагога, сприяє піднесенню престижу педагогічної професії; підвищення кваліфікації педагогічних кадрів реалізується через ознайомлення з матеріалами експозиції музею [7; 76].

Цілком очікуваними стають такі напрями діяльності [7; 77]: а) комплектування, зберігання, вивчення, експонування предметів, що засвідчують минуле та сьогодення освіти та педагогічної науки; б) розповсюдження в навчальних та виховних цілях педагогічних знань та умінь, педагогічного досвіду; в) залучення педагогів до збереження вітчизняної педагогічної спадщини; г) використання матеріалів музею в освітній та науково-дослідній роботі навчального закладу; д) формування загальної музейної культури.

Варто згадати, що група педагогічних музеїв починалась у XIX ст. із необхідності сформувати для педагогів уявлення про ідеальний навчальний процес: навчальний кабінет та його обладнання. Нині завдання таких музеїв трансформувалися. Зокрема, при інститутах післядипломної педагогічної освіти найчастіше створюються педагогічні музеї та музеї історії освіти закладу / регіону / видатного педагога. Найпоширенішими є музеї історії освіти краю.

Українська дослідниця Л. Гайда розглядає музеї історії освіти як заклади, що відображають історію заснування та розвитку, сучасне обличчя навчального закладу або розвитку освітніх закладів певного регіону [1]. Наприклад, при Кіровоградському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ім. В. Сухомлинського існує музей з історії освіти Кіровоградщини [2]. Він відкритий у 2009 р. до 70-річчя закладу. Головна ідея музею, за визначенням його організаторів, полягала у показі «цілісної картини розвитку й становлення системи освіти та педагогічної думки Кіровоградщини». Мету його діяльності бачили «в залученні науковців, педагогічних працівників, краєзнавців, студентів, учнів, представників громадськості області до вивчення та збереження історико-педагогічної спадщини як складової національної системи освіти» [2; 179]. За змістом музей мав розкрити: а) історію заснування та розвитку провідних навчальних закладів краю; б) творчі та педагогічні здобутки педагогів-земляків; в) еволюцію педагогічних ідей та сутність новаторства видатних педагогів Кіровоградщини. Відповідно збирались колекції. Як особливість експозиції, її творці визнають необхідність використання значної кількості копійного матеріалу. Через брак приміщень музей розташований в навчальній аудиторії, що частково виправдовує активне використання копій. Виокремлює з-поміж інших музеїв вищої педагогічної освіти кіровоградський те, що він став потужним науковим і навчально-методичним центром з музейної педагогіки.

При ВАБО музей «Освіта Вінниччини» відкритий у жовтня 2017 р. Він поступово зростає не лише за рахунок кількості предметів, а й змістових модулів. Йому бракує приміщень, на заваді розвитку постала епідемія ковіду та російсько-українська війна (2022 р.), але він функціонує. З огляду на назву вінницький варіант музею має бути подібним до кіровоградського, оскільки завдання діяльності останнього цілком логічні та виправдані. Проте вінницькі ініціатори пішли іншим шляхом.

Так, наявна колекція містить краєзнавчий матеріал, але експозиція вирішує інші завдання.

Експозицію умовно можна розділити на такі змістові модулі (назви мої – *авт.*): а) становлення системи підвищення кваліфікації вчителів в Україні; б) минуле (зокрема, повсякдення) всього освітянського середовища загалом; в) ВАБО сьогодні; г) освітяни регіону – захисники України. Хоча коректніше говорити не про експозицію, а про низку тематичних виставок. Експонати розміщені у спеціальному обладнанні у коридорах закладу на всіх трьох поверхах. Специфіка приміщення продиктувала перевагу вертикальних вітрин, а горизонтальні дуже вузькі. Великогабаритних предметів обмаль, і їх розміщено так, щоб не заважати буденному пересуванню студентів і викладачів.

Хронологічне охоплення музейних предметів від кінці XIX ст. (поодинокі предмети) до 1990-х рр. Експонати XXI ст. стосуються сучасного життя ВАБО, освіти регіону та російсько-української війни (з 2014 р.). Сучасність репрезентують стенди з видавничою продукцією кафедр ВАБО, сертифікатами та свідоцтвами викладачів і академії, а також виставка про освітян – захисників України, їхній воєнний побут, а також волонтерство освітян і школярів. Ці модулі експозиції скоріше репрезентативні, а не музейні у класичному розумінні.

Варто вказати, що експозиція побудована на оригіналах, копійний матеріал відсутній, тому модуль «Становлення системи підвищення кваліфікації вчителів в Україні» поки що представлений досить слабо. Найбільшим та найповнішим є модуль «Минуле освітянського середовища». Він уособлює матеріальний світ шкільних предметів – української мови та літератури, математики, фізики, інформатики, хімії, географії, біології, історії, креслення, трудового навчання, малювання, фізичної культури та співів. Для того щоб репрезентувати відповідні образи предметних освітянських середовищ треба було сформувати колекції з типових музейних предметів, здатних розповісти про кожний навчальний предмет. Це зразки навчальної та методичної літератури, наочних посібників, підручних інструментів учнів та вчителів для роботи у зошиті та на дошці, технічних засобів навчання, спортивного та музичного інвентаря. Шкільні меблі, документи, дипломи, грамоти, фотоматеріали, аудіоматеріали, відеофільми про діяльність навчальних закладів і педагогічних й учнівських колективів – все це мало відтворити атмосферу типового освітянського середовища для кожного згаданого навчального курсу. Окремі музейні комплекси: «Предмети побуту та навчання учня початкової школи», «Шкільне діловодство», «Побут радянського вчителя та учня», «Спроби збереження ідентичності в умовах імперського асиміляційного тиску», «Атрибутика й діловодство ідеологічних дитячих організацій», «Спроби інспекторів оцінити творчу роботу вчителя за допомогою бюрократичних засобів у 1970–1980-х рр.», «Підготовка до іспитів» (з колекцією всіляких шпаргалок), «Документи шкільної бухгалтерії», «Взаємодія школи і батьків», – тільки розширювали уявлення глядачів про шкільне радянське буття. Назагал модуль «Минуле освітянського середовища» відображає матеріальний світ здебільшого 1940–1990-х рр.

Треба вказати, що представлено лише україномовна навчальна та методична література. Позицію організаторів музею можна зрозуміти, але тоді виникає враження повної відсутності російської мови в освітньому середовищі радянської доби. Мабуть, варто мати анотацію до експозиції з поясненням принципів її побудови, бо інакше у молодого покоління може виникнути уявлення про відсутність русифікації школи.

Крім постійно діючої експозиції у музеї також проводяться поточні виставки, наприклад у січні 2025 р. – виставка витинанок учнів Літинського центру дитячої та юнацької творчості.

Музей «Освіта Вінниччини» поки що на стадії становлення, оскільки його колекції лише формуються. Музей не відображає історію закладу та освіти в регіоні у класичному розумінні. Його творці скоріше прагнуть висвітлити професійне та повсякденне життя вчителя на місцевому матеріалі, репрезентувати саму педагогічну професію. Треба зауважити, що музеєм опікується кафедра філології та гуманітарних дисциплін (зав. кафедри проф. О. Струкевич), а ідейним натхненником створення музею є ректор ВАБО, проф. С. Дровозюк. Обидва вчених є істориками, причому представниками історичної школи Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, якій притаманна традиція осмислення минулого крізь призму соціального. Звідси логічне тяжіння науковців до інтерпретації матеріальних предметів крізь призму соціального буття освітянина.

Музей не розглядається як безпосередня промоція історії самого навчального закладу чи освіти регіону, скоріше керівництво використовує його для промоції професії, а також створення позитивного іміджу самого навчального закладу. Це, скоріше, музей професії, який прагне занурити глядачів у минуле професійного середовища, розкрити внутрішню сутність професії та фахової самореалізації особистості, підвищити престиж педагогічної професії. Тобто за суспільним призначенням музей виконує, насамперед, репрезентативні функції. І його сильною стороною слід визначити роботу з емоціями глядача. Його використовують із навчальною та виховною метою, тим більш нині ВАБО активно запроваджує бакалаврські та магістерські освітні програми, тим самим розширює свою навчальну аудиторію. Наявні

колекції поки що складно використовувати у дослідницькій роботі. І надалі через специфіку навчальної аудиторії скоріше цього все ж не станеться. Дорослі, основний контингент академії, підвищують кваліфікацію переважно за предметними компетенціями, тому інформаційний потенціал музею використовують частіше в прикладному контексті. Треба вказати, що й світові тенденції функціонування університетських музеїв свідчать про зменшення дослідницького компоненту, натомість зростає представницький [5; 13].

Підсумовуючи, можемо узагальнити кілька особливостей музею «Освіта Вінниччини» ВАБО:

1. На відміну від музейної практики гонити за унікальними предметами, творці вінницького музею прагнуть її уникнути. Комплектуються переважно типовими предметами свого часу та навчальної дисципліни, хоч нині вони можуть бути рідкісними.

2. Автори уникають копійного матеріалу, акцентуються на оригіналах. В навчальному музеї допоміжний матеріал (копії, реконструкції, муляжі) скоріше є результатом творчої роботи тих, хто задіяний в навчальний процес – учнів, здобувачів вищої освіти. І це протирічить класичній концепції музею як інституту соціальної пам'яті, що забезпечує збереження і презентацію предметів, які сприймаються суспільством як цінність. Творці музею у зосередженості на оригіналах відгороджуються від однієї з визначальних ознак навчальних музеїв, і це виправдано тим, що їхні слухачі є дорослими, які апіорі під час навчального процесу не будуть робити допоміжний матеріал для музею.

3. Здається, що поки що суспільне призначення музею не визначено. Як правило, подібні заклади у вищій школі створюються з дослідницькою та навчальною метою, утім синкретичність фондів цього музею та їх експозиційне трактування свідчать вже про його репрезентативне призначення.

4. Нині експозицію музею можна визначити як тематичну. За жанром – це музей-виставка. Експозиція малодоступна для інтерактивного використання (закриті вітрини та шафи, жорстке розміщення предметів у вітрині). Експозиційний простір жорстко локалізований, використовується для проведення екскурсій визначеної тематики, скоріше як ілюстрація до оповіді. Такий підхід обумовлений браком приміщень і розташуванням експозицій у коридорі.

5. За профілем колекцій та змістом діяльності музей «Освіта Вінниччини» скоріше можна віднести до історичного. Разом із тим частина вже наявної колекції не виключає можливості подальшого розвитку музею як педагогічного. Наприклад музейні комплекси «Художні й наукові напрацювання учителів Вінниччини», «Світ дитячих захоплень», «Преса для школярів, студентів, учителів 1970-1980-х рр.», «З улюбленої дитячої літератури радянських учнів» уже дозволяють зробити їх придатними для педагогічного опрацювання та трактування.

Висновки. У системі вищої педагогічної освіти для дорослих через специфіку студентської аудиторії втрачається значущість науково-дослідного та навчального призначення музейних підрозділів, натомість зростає представницьке. Традиція репрезентувати минуле та сьогодення освітнього закладу та освітянського середовища може реалізовуватися в залежності від місії та візії музею як або педагогічного, або історичного, хоча ніколи не можна виключати створення музею іншого профілю у залежності від наявних колекцій.

Список використаної літератури

1. Гайда Л. А. Музей у навчальному закладі. Київ : Шкільний світ, 2009. 128 с.
2. Гайда Л. А. Презентація музейної кімнати з історії освіти Кіровоградщини. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2010. Вип. 18. С. 179-186.
3. Казанцева Л., Самойленко Л., Писаревська Н. Університетські музеї і війна в Україні. *Vita Antiqua*. 2023. № 14. С. 72–92. DOI: <https://doi.org/10.37098/VA-2023-14-72-92>.
4. Медведєва І. М. Організаційно-педагогічні засади діяльності музеїв у вищих технічних навчальних закладах : дис... канд. пед. наук. Луганськ, 2009. 256 с.
5. Муравська С. В. Від досліджень і навчання до піару: зміна місії університетського музею в XXI ст. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2016. Вип. 29. С. 201-208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Рсп_2016_29_21
6. Муравська С. В. Музейні заклади у системі вищої освіти Західної України на тлі світових тенденцій. Львів, 2018. 243 с.
7. Павленко Ю. Г. Музеї педагогічного профілю у контексті професійного становлення майбутніх учителів: сутнісний аспект. *Вісник Житомир. пед. ун-ту ім. І. Франка*. Житомир, 2005. Вип. 22. С. 75-79. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/2322>.
8. Павленко Ю. Г. Музеї педагогічного профілю як фактор професійної підготовки майбутніх учителів : автореф. дис... канд. пед. наук / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Харків, 2008. 20 с.
9. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29 черв. 1995 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата доступу: 30.01.25).

10. Федяєва В. Роль музеїв закладів вищої освіти в системі професійної підготовки. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. № 2 (11). С. 257–261. DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(11\).2023.291912](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(11).2023.291912).
11. New directions for university museums / ed. Brad King. Lanham, Maryland : Rowman & Littlefield, 2024. 399 p. DOI: <https://doi.org/10.5771/9781538157749>
12. Plaza C. Museums in Universities: Predicaments and Potentialities. *Museum International*. 2022. Vol. 74, iss. 1–2. P. 74–85. DOI: <https://doi.org/10.1080/13500775.2022.2157563>.
13. Ver Steeg Jr., J. A mixed-methods study of how university museums use outreach to build community relationships and deliver value to the university. *Museum Management and Curatorship*, 2022. Vol. 37, iss. 1. P. 71–91. DOI: <https://doi.org/10.1080/09647775.2021.2023898>

References

1. Haida L. A. *Muzei u navchalnomu zakladi*. Kyiv : Shkilnyi svit, 2009. 128 s.
2. Haida L. A. Prezentatsiia muzeinoi kimnaty z istorii osvity Kirovohradshchyny. *Pratsi Tsentru pamiatkoznavstva*. 2010. Iss. 18. S. 179–186.
3. Kazantseva L., Samoilenko L., Pysarevska N. Universytetski muzei i viina v Ukraini. *Vita Antiqua*. 2023. № 14. S. 72–92. DOI: <https://doi.org/10.37098/VA-2023-14-72-92>.
4. Medvedieva I. M. *Orhanizatsiino-pedahohichni zasady diialnosti muzeiv u vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladakh* : dys... kand. ped. nauk. Luhansk, 2009. 256 s.
5. Muravska S. V. Vid doslidzhen i navchannia do piaru: zmina misii universytetskoho muzeiu v XXI st. *Pratsi Tsentru pamiatkoznavstva*. 2016. Iss. 29. S. 201–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pcp_2016_29_21.
6. Muravska S. V. *Muzeini zaklady u systemi vyshchoi osvity Zakhidnoi Ukrainy na tli svitovykh tendentsii*. Lviv, 2018. 243 s.
7. Pavlenko Yu. H. Muzei pedahohichnoho profilu u konteksti profesiinoho stanovlennia maibutnikh uchyteliv: sutnisnyi aspekt. *Visnyk Zhytomyrskoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Zhytomyr, 2005. Iss. 22. S. 75–79. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/2322>.
8. Pavlenko Yu. H. *Muzei pedahohichnoho profilu yak faktor profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv* : avtoref. dys... kand. ped. nauk / Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. H. Skovorody. Kharkiv, 2008. 20 s.
9. Pro muzei ta muzeinu spravu : Zakon Ukrainy vid 29 cherv. 1995 r. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (date of access: 30.01.25).
10. Fediaieva V. Rol muzeiv zakladiv vyshchoi osvity v systemi profesiinoi pidhotovky. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*. 2023. № 2 (11). S. 257–261. DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(11\).2023.291912](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(11).2023.291912).
11. New directions for university museums / ed. Brad King. Lanham, Maryland : Rowman & Littlefield, 2024. 399 p. DOI: <https://doi.org/10.5771/9781538157749>.
12. Plaza C. Museums in Universities: Predicaments and Potentialities. *Museum International*. 2022. Vol. 74, iss. 1–2. P. 74–85. DOI: <https://doi.org/10.1080/13500775.2022.2157563>.
13. Ver Steeg Jr., J. A mixed-methods study of how university museums use outreach to build community relationships and deliver value to the university. *Museum Management and Curatorship*. 2022. Vol. 37, iss. 1. P. 71–91. DOI: <https://doi.org/10.1080/09647775.2021.2023898>.

MUSEUMS IN THE SYSTEM OF HIGHER PEDAGOGICAL ADULT EDUCATION : PROBLEMS OF SOCIAL MISSION AND PROFILING

Tetiana KAROIEVA – Dr (History), Professor, Professor of the Department of Culture, Methods of Teaching History and Auxiliary Sciences of History, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia

The article examines the specific nature of museum institutions functioning within the system of higher pedagogical adult education (institutes of postgraduate pedagogical education). It has been found that the significance of the scientific-research function of such museums is diminishing, as adult students aim to improve their qualifications mainly in subject competencies; therefore, the informational potential of the museum is more often used in an applied context. The educational component of museums, which is generally important in pedagogical education, is also losing its relevance, since the creation of auxiliary materials for the museum a priori is not a priority for adult students. Instead, the importance of museums as representative units capable of showcasing the past and present of the educational institution and the educational environment is increasing. And depending on the mission and vision of the museum it is possible to form it mostly as either pedagogical or historical.

Key words: museum, museum profile, social mission of museum, higher education institution, adult education.

UDK 069.1:[378:37]

MUSEUMS IN THE SYSTEM OF HIGHER PEDAGOGICAL ADULT EDUCATION : PROBLEMS OF SOCIAL MISSION AND PROFILING

Tetiana KAROIEVA – Dr (History), Professor, Professor of the Department of Culture, Methods of Teaching History and Auxiliary Sciences of History, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia

The purpose of the publication: to consider the specifics of public purpose and determination of the profile of museums in the system of higher pedagogical adult education (institutes of postgraduate pedagogical education).

Research Methodology. Based on a case study of the «Education of Vinnytsia Region» museum at the Vinnytsia

Academy of Continuing Education, the study investigates the features of museum functioning within specialized adult education institutions.

Results. The scientific-research function of museums in the system of adult higher pedagogical education is diminishing, as adult students aim to improve their qualifications mainly in subject competencies; therefore, the informational potential of the museum is more often used in an applied context. The educational component of museums, which is generally important in pedagogical education, is also losing its relevance, since the creation of auxiliary materials for the museum a priori is not a priority for adult students. Instead, the importance of museums as representative units capable of showcasing the past and present of the educational institution and the educational environment is increasing. And depending on the mission and vision of the museum it is possible to form it mostly as either pedagogical or historical. However, this does not exclude the existence of a museum with another profile, depending on the available collections.

Novelty. First, the experience of the «Education of Vinnytsia Region» museum at the Vinnytsia Academy of Continuing Education is analyzed. Second, the specifics of the functioning of museums in the higher pedagogical education system for adults are considered. Third, the representative functions of museums in modern higher education institutions are recognized.

The practical significance. Self-determination of the public purpose of the museum and its profile will help to use the material resources of the higher education institution for the future development of such structural units.

Key words: museum, museum profile, social mission of museum, higher education institution, adult education.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2025
Отримано після доопрацювання 14.04.2025
Прийнято до друку 18.04.2025

УДК 069.6(477)

ГЛОКАЛІЗАЦІЯ І РОЗВИТОК МУЗЕЙНИЦТВА В УКРАЇНІ

Валентина НАДОЛЬСЬКА – кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності,
Волинський національний університет ім. Лесі Українки, Луцьк
<https://orcid.org/0000-0002-9621-0074>
<http://doi.org/10.35619/ucpmk.50.1005>
nadolsk65@gmail.com

Світлана ГАВРИЛЮК – доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності,
Волинський національний університет ім. Лесі Українки, Луцьк
<https://orcid.org/0000-0002-5142-7464>
romir1991@ukr.net

Аналізується вплив глобалізації на розвиток української музейної справи. Увага акцентується на амбівалентності змін у вітчизняному музейництві – запровадженні у музейну діяльність новітніх зарубіжних практик та виконання музеями місії збереження, презентації і популяризації національної і регіональної історії, культурної спадщини, формування музейними засобами національної і місцевої ідентичностей. На конкретних прикладах презентуються форми інтеграції вітчизняних музеїв у міжнародну галузь культури, світовий інформаційний простір, висвітлюються процеси урізноманітнення інституційних моделей вітчизняних музейних установ, видів музейної активності.

Ключові слова: глокалізація, глобалізація, локалізація, музей, віртуальний музей, інтерактивний музей, економусей, установи музейного типу, національна культурна спадщина, Україна, національна ідентичність.

Актуальність дослідження. Як соціокультурна інституція музей пройшов тривалий шлях становлення і розвитку. У кожную історичну епоху, реагуючи на суспільні зміни, контингент відвідувачів та їх потреби, музей наповнював свою діяльність новими формами і методами збереження, представлення та популяризації пам'яток, постійно виокремлюючи нові функції та завдання. Істотних змін музейна діяльність зазнала в добу глобалізації. Процеси всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації перетворили музеї з традиційних зберігачів артефактів на активні культурні центри, які використовують інновації та цифровізацію для залучення міжнародної аудиторії, реалізації освітніх ініціатив, актуалізації культурної спадщини, мобільної адаптації до сучасних викликів. Окреслені зміни роблять музеї більш впливовими, доступними, інтерактивними та релевантними у сучасному світі. Попри переваги та нові можливості, пов'язані з глобалізацією, музейний світ у XXI ст. орієнтується й на збереження культурної різноманітності, виступає дієвим чинником об'єднання спільнот навколо матеріальних і духовних цінностей, історичної пам'яті, національної та місцевої ідентичностей, допомагаючи суспільству зберігати свою цілісність та стійкість.